

A pannon kultúra szolgálatában A 25 éves Pannon Tükör jubileuma ürügyén

„Jól tudjuk, merész vállalkozás és nagy feladat megmutatni értékeinket önmagunknak, a régióknak, az országnak és Európának. De igenis ki kell állnunk; íme, ilyenek vagyunk mi, a XX. század végén, sok tehetséggel, tisztas eredménnyel megáldva; van nemzeti kultúránk, értékrendünk, amely e hazát nemzetivé, európaivá teheti. ... Legyen e kulturális folyóirat – a Pannon Tükör – tükrö szellemi életünknek, vívódásainknak, örömeinknek és tévedéseinknek!” – többek között ezekkel a gondolatokkal indította útjára hét zalai város (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely, Zalaszentgrót, Lenti, Letenye, Hévíz) polgármestere és a Zala Megyei Közgyűlés elnöke 1995-ben a Pannon Tükör folyóiratot. Bár sokan kételkedtek a kezdeményezés sikerében – mondván: a térségnek nincsenek meghatározó kulturális gyökerei – az elmúlt 25 év fényesen bizonyította, hogy Pannónia ezen térségében van igényes szellemi élet, s ehhez társuló kulturális, művészeti teljesítmény, melynek egyik fő letéteményese, képviselője a Pannon Tükör lett.

Akik csak felületesen ismerik a mindenkori Zala vármegye történetét, elhiszik, hogy a térségnek csekély kulturális és irodalmi hagyományai vannak. Azok nem tudják, hogy innen származik a talán legfontosabb magyar nyelvű szórványemlékünk, a tihanyi alapítólevél (1055). Ugyancsak Zalából származik az első magyar kottás kézirat a Hahóti kódex (XI. század), s a bencés kódexművészet egyik legjelentősebb alkotása, a Csatári Biblia (XII. század közepe). Folytatható a sor a minden tankönyvben szereplő kehidai oklevéllel (1232), amely a nemesi vármegye kialakulásának első bizonyítéka, A történelmi viharok közepette mindig voltak Pannónia ezen térségében olyan «szigetek», amelyek kulturális, művészeti kisugárzása, szélesebb régióra, sokszor egész Pannóniára kiterjedt. (Például Zalavár, vagy Egervár Mátyás király humanista főemberének, Egervári László birtoka) Kanizsán Nádasdy Tamás és Kanizsai Orsolya teremtett kulturális centrumot, Lendván a Bánffy család adta ki magyar nyelven Kultsár György három kötetét (1573-74). A munkákat az akkor szintén ott élő híres vándornomádász, Hoffhalter Rudolf nyomtatta ki. Később a kulturális élet központja Csáktornyára tevődött át. Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér irodalmi munkássága Európa szerte ismertté vált. Híres könyvtára, amely ma Zágrábban található, kincsesbánya a művelődéstörténészek számára. A törökök és németek ellen folytatott állandó háborúk árnyékában is mindig

akadtak a térségben olyan kiemelkedő alkotók vagy művészetpártoló nemesek, akik országos vagy akár határokon is átnyúlóan folytattak elismert tevékenységet.

Itt élt (Sümege) és alkotott korának legnépszerűbb költője, Kisfaludy Sándor, aki irodalmi munkássága mellett megteremtője volt Füreden Dunántúl első magyar kőszínháznak. Irodalmi díjának pénzösszegét testvér-öccsének adta. Kisfaludy Károly ebből alapította az irodalomtörténeti jelentőségű folyóiratot, az Aurórárt.

Dióskálon született és Kanizsán járt iskolába a magyar ódaköltészet első mestere Virág Benedek (1754-1830).

Batsányi János, a felvilágosodás egyik meghatározó magyar költője Tapolcán látta meg a napvilágot, s Keszthelyen járt iskolába. Két jelentős folyóirat alapításában is részt vett. A Magyar Múzeumot többek között a zalaegerszegi szabadkőműves páholy tagjával, Kazinczy Ferencsel közösen hozta létre, a Magyar Minervát pedig Festetics György anyagi támogatásával Ányos Pállal és Virág Benedekkel.

Az egerszegi páholynek Pálóczi Horváth Ádám is tagja volt, aki tíz éven át Füreden, később szintén egy évtizedig Petrikeresztúron élt és alkotott. Petrikeresztúron hozta létre verselő zalai hölgyekből a Göcseji Helikont.

Festetics György „mini Weimar”-t hozott létre Keszthelyen a Georgikon és a Helikon megteremtésével. A gazdasági tanintézetben az ország legjobb szakemberei tanítottak, a Helikon pedig nemcsak résztvevői miatt (Berzsenyi Dániel, Kisfaludy Sándor, Dukai Takács Judit, Pálóczi Horváth Ádám stb.), hanem kisugárzásával is országos jelentőségű volt.

Történelmi kuriózum, hogy Deák Ferenc, a haza bölcse első nyilvános fellépése is kulturális jellegű volt egy színielőadás szereplőjeként Nagykanizsán. Bátyja, Deák Antal pedig Kisfaludy Sándor mintájára regéket írt.

Folytatható lenne a sor a XIX. század második felében is. Pl. Nagy Ignác (1810-1854) az első modern újságíró Keszthelyen született, s talán éppen a Helikon élményein felbuzdulva adta fejét arra, hogy főfoglalkozású író legyen.

Császár Ferenc költő (1807-1858) útja is Zalaegerszegről vezetett a Parnasszusra.

1862-ben jelent meg az első színvonalas újság a térségben, a Zala-Somogyi Közlöny.

Ezt követte a Nagykanizsán kiadott Zalai Közlöny (1874-1944) és Zalaegerszegen a

Zalamegye (1884-től), valamint a Magyar Pajzs (1900-1917). Mindhárom lapnak volt számottevő irodalmi rovata.

A két világháború közötti időszakban több kísérlet történt állandó szépirodalmi, művészeti periodika megjelentetésére (Göcsej, Visszhang, Zalai Élet, Zalaország), de a legsikeresebb sem élt tovább négy évnél. Így a költők és más művészeti ágak képviselői leginkább csak a társadalmi, politikai tárgyú lapokban (Zalai Közlöny, Zala megyei Újság stb.) valamint más megyékben kiadott regionális igényű folyóiratokban (Vasi /Dunántúli/ Szemle, Balatoni Szemle) jutottak igényes megjelenési lehetőséghez.

Az 1945 utáni politikai légkör nem kedvezett az önálló művészeti folyóirat létrehozásának. Bár az igény folyamatosan megvolt, a megvalósítás elmaradt. Mindössze egy vékony füzet jelent meg, Zalamentén címmel. A szerzők neve (Bertha Bulcsú, Rákossy Gergely, Kiss Dénes stb.) jelzi, hogy kiválóan felkészült alkotók vártak lehetőségre. Mivel ez késett, ők is és más e térségből származó irodalmárok (KereszturyDezső, Szabó István, Kamondy László, Simon István) művészete máshol teljesedett ki.

1963-ban négy megye összefogásával létrejött Szombathelyen az Életünk nevű folyóirat.

Itt jutottak megjelenési lehetőséghez a zalai szerzők is. (Többek között Pék Pál, a Pannon Tükör későbbi főszerkesztője.) Zala, ahol mindig igény volt az önálló műhely létrehozására, 1971-ben kivált az Életünkből, s 1973-ban önálló kiadványsorozatot hozott létre Zalai Tükör címmel. Első kötete színvonalas válogatás volt a térség irodalmi, művészeti tárgyú alkotásai-ból. (A szerzők között szerepet a Pannon Tükör későbbi szerzői közül Pécsi Gabriella, Pék Pál, Péntek Imre, Merő Béla). A következő számok, leszámítva az 1848/49 zalai eseményeit feldolgozó történeti és a Pais Dezső emlékére kiadott -elementek aktuálpolitikai irányba, s a kiadványsorozat 1975-ben meg is szűnt.

1974-ben létrejött a Zalai Gyűjtemény, amely kimondottan történeti tárgyú, s ma már a 83. számánál jár. Témánk szempontjából ez azért fontos, mert a kiadványsorozat szerzői, szerkesztői a Pannon Tükör helytörténeti rovatának állandó munkatársai.

Az összefogás, a közös műhely létrehozásának igényét ismerte fel a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár vezetősége, s 1982-ben létrehozta a Zalaegerszegi Írókört. Az írókör

már 1983-ban közös antológiát adott ki, majd a következő években (1985, 1987, 1988, 1989, 1990) újabb és újabb kötetekkel jelentkezett.

Az „Egerszegi Füzetek”-ben nyomdafestékhez jutott szerzők adták a későbbi Pannon Tükör folyóirat zalai alkotóinak jelentős részét. A régió irodalmi életének további élénkülését jelezte két Zala megye által finanszírozott – az Egerszegi Füzeteknél jelentősebb terjedelmű, a szerzők szélesebb körét felölelő – antológia a Visszhang (1983) és a Lükttetés (1990). Ez utóbbi 20 szerzőjéből 16 az Írókör tagja volt.

Mivel a Zalaegerszegi Írókör tagsága egyre szélesebb régióból tevődött össze, 1990-ben az irodalmi műhely átalakult Zalai Írók Egyesületévé. (Vezetőjük Orsós Jakab lett.) Ettől kezdve ők gondozták az egyes szerzők köteteinek kiadását. S ők készítették elő – a bevezetőben említett önkormányzatok anyagi és erkölcsi támogatásával – a most 25. évfordulóját ünneplő regionális kulturális folyóirat, a Pannon Tükör megjelenését. (Ez az egyesület alakult át 2009-ben a szándékokat még jobban szimbolizáló Pannon Írók Társaságává, amely ma is kiadója a Pannon Tükörnek.)

A megyeszékhelyi törekvések mellett a közvetlen előzmények sorába tartozik még a Nagykanizsán kiadott – sajnos csak egyetlen számot megélt – Mérleg című folyóirat, amelyet Pék Pál szerkesztett.

A Pannon Tükör elnevezés nem véletlen. Pannónia területe (amely a római birodalom egyik provinciája volt) a mai Kelet-Ausztriát, Szlovákia Dévény-Pozsony környéki részét, Észak-Szlovéniát, valamint a Kárpát-medence délnyugati részét, azaz Magyarország nyugati felét (Dunántúl), Észak-Horvátországot, Észak-Szerbia egy részét valamint Bosznia-Hercegovina északi sávját foglalta magába. De úgy is mondhatnánk, Pannónia az egész Közép-Duna-medence szinonimája. A tükör pedig – amelyben a másikat híven és pontosan meg lehet ismerni – az ókorban a lelket, a középkorban a bölcsességet és az erényt szimbolizálta.

A lap célja a kezdetektől fogva ugyanaz: tükröztetni a történelmi Pannónia sokszínű kulturális életét; figyelni és értékelni a régióban született irodalmi, képzőművészeti, színházi és zenei produkciókat; közzétenni a múlt sorsformáló eseményeiről szóló izgalmas dokumentumokat, tanulmányokat. A lap

kezdetektől fogva fontos feladatának tartja a határon túli magyar kultúra ápolását, kiemelt figyelmet szentel a muravidéki alkotók műveinek.

Az alapítók (Pék Pál, Lackner László, Péntek Imre, Tar Ferenc), majd az egymást váltó főszerkesztők: Pék Pál (1995-2000), Czupi Gyula (2000-2003), Péntek Imre (2003-2016), Kaj Ádám (2016-2017) és Bubits Tünde (2017-) mindig szem előtt tartották a helyi, regionális valamint az egyetemes irodalom és kultúra „szentháromságát”. Úgy szerkesztettek – s szerkesztenek ma is –, hogy szélesre tárták a kaput az értékes hazai irodalom és a határon túl élő alkotók előtt, ugyanakkor helyet biztosítottak a feltörekvő zalai szerzők színvonalas munkáinak is. Így válhatott a folyóirat olyanná, amilyennek Balogh László (korábbi szerkesztőbizottsági elnök, ma Nagykanizsa polgármestere) jellemezte a 15. évfordulón: „A Pannon Tükör látszólag Zala megyei irodalmi, művészeti, azaz kulturális folyóirat, de ...sokkal bővebb kisugárzású, régió is túlmutató, s talán egyetemesben is értékteremtő. Tételmondatként: a pannon géniuszban hívó lokálpatriótákat próbálja összetartani ez a lap, amely igényes külső és belső megjelenésével ... mára igazi irodalmi és művészeti műhellyé vált.”

Sikerült bizonyítani, hogy a lokális és az egyetemes tényezők nem gyengítik, hanem erősítik egymást.

Bár az évek során gyakran nehezítették a munkát anyagi gondok – s a kezdetben oly egyseges önkormányzati támogatók jelentős része lemorzsolódott, a folyóirat mégis biztosan áll a lábán. Köszönhető ez elsősorban Zalaegerszeg város támogatásának. De Nagykanizsa, (ahol a szerkesztőség az első hét évben működött) és Keszthely is támogató maradt. Emellett a szakmai presztízs növekedése folytán komoly segítőtővé vált a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Művészeti Akadémia. Sikeres pályázaton nyert pénzeszközök segítségével 2003 óta jelentős könyvkiadói tevékenységet is folytat a Pannon Írók Társasága, bizonyítva, hogy számottevő szellemi élet van Pannóniában. De a kulturális teljesítmény továbbra is a folyóirat. Ma már az évi hat szám bemutatója társadalmi esemény nemcsak Zalában, hanem az ország más részein is. A terjesztők révén korlátozott számban mindenhova eljut

a lap, s az elismerés nemcsak a tartalomnak, hanem a külcsínnek is szól. Sokak véleménye szerint ma talán az ország legszebb kiállítású kulturális folyóirata a Pannon Tükör. A belső tartalom pedig – megőrizve a hagyományokat – egyre gazdagodik. Új rovatok indultak (Pl. Egymondát; a fiatalok bemutatkozását segítő Debüt). A nyomtatott változat mellett bőséges tartalommal állandóan rendelkezésre áll a lap online változata is Nagygéci Kovács József szerkesztésében.

Egy-egy lapszám ma már Bubits Tünde főszerkesztő koordináló munkája eredményeként mintegy 30-50 szerző és munkatárs közös szellemi termékeként lát napvilágot.

A Pannon Tükör elismert folyóirattá vált, a környező országok magyarsága is figyel rá.

A társművészetek és a tudományok művelői (Társművészetek, Műfordítás, Helytörténet, Kritika - rovatok) is szívesen keresik. Szellemiségével a lap igyekszik a kultúra teljes egységét reprezentálni.

A folyóirat 25 éve bizonyítja az összefogásban rejlő erőt. A térségnek ilyen hosszú ideig fennálló színvonalas kulturális folyóirata még nem volt. A sikeres úton tovább kell menni! Kívánatos, hogy továbbra is új alkotókat fedezzen fel a lap, s jobbnál jobb művek megjelenítésére ösztönözze a kortárs írókat, figyelmükbe ajánlva Márai Sándor intelmét, miszerint: „...írni úgy kell, mintha minden cselekedetünk utolsó lenne az életben, mintha minden leírt mondatunk után a halál tenne pontot ... nyugodtan, nagyon figyelmesen, egyforma erővel figyelve a világra és önmagunkra, értelmünkre és szenvedélyeinkre, az emberek szándékára és a mindenséghez való kapcsolatainkra.”

Boldog 25. éves születésnapot, Pannon Tükör!

Gyimesi Endre

GÁBRIEL JÓZSEF: A part - 1992

